

HÁROM BILINCS

Ülök az udvarban a kerítés mellett, és nézem a feljövő holdat, amely a kémények között, mint egy nagy aranypók sugárszállaira kifeszítve, beles hozzám az udvarba. Mágikus fényének ellenállhatatlan vonzása magához szippantja röpködő lelkemet és vergődik benne az emlékek szárnyain.

„Emlékszel” — súgja a hold. „Tavaszi volt akkor is, mint ahogyan most van, virágálmú, csillagszemű tavaszi éj, és ti mentetek Molnár Jóskával, két tanyai béreslegény, a szekicsi kaszálok felé. Halászni mentetek. Te vitted válladon a kávékat, a Jóska meg a zsákot, amelyben a háló meg a főszerelés volt. Fiatal tüdőtök feszült a tavaszi levegőtől, amely pacsirtákat tanító füttyei hagyta el ajkatokat, miközben élelődtetek egymással. Szemetek meleg tűzében enniivaóan édes volt az élet, szelíd és gyönyörű a világ, megértő és jóságos a sors, biztató a remény, fényes a jövő, és olyan messzi a halál, hogy a gondolatokat sem érte el. Szívetekben szerelem ért, piros szép tűzvirág-bimbó, amely héjából már hasadni készül, hogy majd egy kék tűzű hajnalon Auróra csókjától kicsattanjon a lélek kertjén...

A kaszálok aljába érve, ahol az ér a falunak fordul, megállítok a kanyarban, főszereltetek a hálót, és leengedtetek a vízbe. Az első húzástokat én is szorongva lestem. Mikor a háló a víz fölé ért, bele-néztem és úgy láttam, hogy rengeteg ugráló, guruló ezüst haj hempe-reg benne, mint amikor valaki ponyván szárítja az ezüstpénzt és hajtja-rázza egy rakásra benne. A víz csobogott, pengett a hálólyukakon áthulló halak aiatt. »Lesz fogás« — mondottad a Jóskának. »Rengeteg a kishal, márpedig ahol kicsi van, ott nagynak is kell lenni...«

Arcotok az örömtől versenyt ragyogott velem, amitől olyan világos volt a völgy, mintha a nap szórta volna sugarával tele. Főnt a domboldalakon a fakadó szőlők között árnya nőtt minden gyümölcs-fának, s a szurdok akácerdejéből bagolyhuhogás vinnyogott felétek, amire azt mondottátok, hogy szói a halálmadár. Újságpapírba csavart szűzdohánytok föl-föllobbant szippantgatás közben, mintha csak láng-szoknyás kis lidércányok ugrándoználak az ér oldalában, ahonnét húztátok a hálót és vártatok a nagy fogásra. Tudtam, hogy lesz fogás, nem is kicsi, nagyobbánál is nagyobb, de nem szólhattam, hogy: Vigyázzatok!, mert akkor még nem értettük így meg egymást, mint mostan, és egy roppant távol átkiálthatatlan jeges messzesége választott el bennünket egymástól...

Emlékszel? Úgy kilenc-fél tíz lehetett, amikor a hegy alatti dűlő-úton egy hosszú szoknyás nőalak tűnt fel, aki a falu felől jött és a szurdoknak vette az irányt. Nem sokat adtatok rá, azt gondoltátok, hogy biztosan valami tanyai asszony lehet, aki egy kicsit elkésett. Még akkor sem vettétek számba, amikor néhány perccel később ismét viz-

szafordult a falu felé. Csak húztátok a hálót és beszélgetetek csöndben a lányokról, a tanyák szép asszonyáról, akinek fekete szemében már vergődni kezdett tizenkilenc éves lobogó lelked. A nekihevíült beszélgetésben észre sem vettétek, hogy a hátatok mögött mi van, hogy három szoknyás alak kerít be benneteket, mint hajtóvadászaton a nyulakat szokás, és tovább se ki, se be út nincsen a körből. Mikor egészen odaértek hozzátok, akkor láttátok, hogy a szekicsi rendőrség vetett hálót nektek. A halak helyett titeket fogtak meg könyörtelenül. A rendőrzetű egyenest neked rontott, rád fogta a pisztolyát, és olyan ijedten kiabálta, hogy: »Állj! Állj!«, hogy majdnem elnevetted magad. Álltál, fogva a hálókötelet, és néztél a rendőrrre, hogy mi az, megbolondult ez? Mitől fél? Hiszen eszed ágában sem volt elszaladni. Jóska, szégyén kis apró legényke, meglapult melletted és csak makogott, amit kérdeztek tőle: Hogy mertek halászni? Van-e engedélyetek? Persze hogy nem volt. Erre a rendőrzetű azt mondotta az embereinek, hogy tégedet, a nagyobbikat, aki már akkor is tagbaszakadt óriás voltál, azonnal verjenek vasra. Meg is kaptad csuklóidra az első nikkelezett bilincset. Kezedet előre vasalta, hogy a hálót úgy, ahogy a vízből kivették rúdjánál fogva, be bírd vinni a válladon a laktanyára. Útközben mosolyogtál és élvezted a cincogó csengést, amint a láncc összeverődött a lakattal lépteid közben. A laktanya udvaráig kíséritelek benneteket, ahol — miután letették az udvaron a hálót — eltűntetek az épületben. Még azután is sokáig ácsorogtam, ólálkodtam ott, fölkapaszkodtam az ablakokra, bekukkantottam a pincelyukba, néztem minden rést, de nem láttalak benneteket, és azt sem tudom, hogy utána mi történt veletek . . .”

„Ha te nem tudod, majd elmesélem én. Először is bevittek bennünket a rendőrszobába, lecsatolták rólam a láncot, hogy ki bírjam forgatni előttük a zsebeimet. Egy öngyújtót és egy marék igazi szűzdohányt kaparásztam elő, no meg a bicskát néhány lécszög és egy csomó madzag kísériteben. Ragyogott a rendőrzetű szeme, ahogyan a dolgokat meglátta. Nem is kérdezte, hogy honnan vettem a dohányt meg a gyújtót, amely abban az időben minden karhatalmi ember legfőbb és legkeresettebb csemegéje volt, csupán csak azt kérdezte, hogy kinek a tanyáján lakunk. Mikor megmotoztak bennünket, nadrágszíjunkat, cipőfűzőnket elszedték, bekísértek a rendőrszoba melletti duTYiba, s ott egy nagy rakás csutkán nekiborultunk az alvásnak. Először nevtünk is meg mérgelődttünk is a dolgon, de amikor áthallottuk a falon, hogy a rendőrzetű a topolyai finánc laktanyára telefonál, szépegni kezdttünk, hogy a gyújtó meg a dohány alighanem alánk fog fűstölni.

Reggel, amikor fölkeltek bennünket, bevezettek a vezetű elé, aki azt mondotta, hogy fizessünk száz-száz dinárt fejenként és utána mehetünk haza. Igen ám, fizettünk volna mi, de egy vasunk sem volt, meg azután száz dinár akkor igen-igen nagy pénz volt. Ha nincs, szerezzünk valahol! — förmedt ránc a vezetű. Tizenegy órára itt legyünk a pénzzel. Aló mars! — nyitotta ki előttünk az ajtót, s kizavart bennünket.

Utána megkezdttük a sorbajárást Szekicsen az ismerűs gazdáknál. Előadtuk, mi történt velünk és megkértük őket, hogy segítsenek

rajtunk, míg vissza nem fizetjük a kölcsönt. Mindenhol meghallgattak bennünket és nevettek rajtunk, de pénzt senki sem adott. Mondottam én a Jóskának: »Kiskomám, ugorjunk ki a tanyára és feléjük se nézünk többet.« Nem — mondotta —, ő nem jön ki, inkább be megy vissza a vezetőhöz és kér tőle pár napi halasztást, amíg a pénzt megszerzi. Hátha azután majd hajkurásznak bennünket, ami még rosszabb lesz. Az apja osztrák-magyar rendőr volt, még most is tudja a törvényeket, és ő is sokat tanult tőle. Jobb lesz, ha halasztást kérünk. No — gondoltam magamban —, ha te nem jössz ki a tanyára, én sem megyek, visszaballagok veled a laktanyára. Úgy is volt. Visszamentünk.

A vezető akkor már nem volt bent, mert a fináncokkal kimentek hozzánk a tanyára. Addig mi vártunk. Két óra felé jött meg a koma szemére húzott sapkával szörnyen mérgesen, hogy nem találtak több dohányt, mert én hoztam el magammal az utolsót.

— No van pénz? — kérdezi a Jóskától.

— Vezető úr! — mondja neki nyájasan a Jóska. — Legyen szíves pár napi halasztást adni...

— Nincs pénz? Azt a kutya erre-amarráját... — káromkodott a vezető, és a kezében levő bikacsöökkel elkezdte püfölni a Jóskát, ahol csak érte, de úgy ám, hogy csak úgy szállt szét a tolla a komáznak. Erre a vad kegyetlenségre sámsoni erő szállt meg és úgy gondoltam, hogy ha most engemet is megüt, elkapom a nyápic kis embert és úgy odavágom a falhoz, hogy menten kettétörök, azután pedig kiszaladok és elbújdosok valahol a világban. De bizony erre nem került sor.

Mikor jó kidühöngte magát a komámon, kinyitotta az ajtót és ismét kizavart bennünket. »Ugye, komám — mondottam a Jóskának, amikor megindultunk a szekicsi kistemetőn át a tanyavilág felé — hát ezért érdemes volt visszamenni? Halasztást kérni? Ezt a verést magad is elhalaszthattad volna, ha rám hallgatsz...«

A hálóm ottmaradt náluk az első bilincsenkkel együtt. Kint a tanyán akkor már a gazdaasszonyom szötte rám a hálóját és készítette az új bilincset a szívemre, azokat az édes láncszemeket, amelyeket rózsából kovácsol a szerelem illatával, tövisével együtt, és amelyek sok esetben mélyebbre vájják magukat, mint a csontig hatoló igazi láncszemek.

Ötvenhét éves vagyok, ezt a második bilincset is kihevertem, ebből is már kiszabadított az idő, de csak azért, hogy mindazt, amit szétéptem, leráztam magamról, most eggyé kovácsolva a lelkemre verje, hogy álmomban is hallhassam csörgését. Ebben szenvedek legtöbbet, az emlékek bőrtönében, a társtalanság mély sötétjében, a családom körében csakúgy, mint a lebujok kocsisborát védelő társaságban, vagy az önmagukat nyakpántba szorító gögösök istensége között. Szellemileg béreskoromban nem voltam úgy magamra hagyatva, mint mostan...

Ó, hold, ki ott fent jársz és kélsz a hideg világok roppant birodalmában és minden kis résen belesel a titkok mélységeibe, ó, mondd, van-e még a részemre bilincs készítvé több is, vagy már ez is elég, hogy elkárhozzon benne önmagát megvetve a lélek?..."

(1972)